

## Nr 162

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370); given Stockholms slott den 24 oktober 1969.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,  
enligt Dess nådiga beslut:

**BERTIL**

*G. E. Sträng*

---

### Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändring av bestämmelserna om inkomstbeskattning av pensionsförsäkring som meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Förslaget innebär att försäkringstagarens nuvarande rätt till avdrag för premie för sådan försäkring slopas och att ersättning som utfaller på grund av försäkringen blir skattefri i motsats till vad som nu är fallet. Försäkringen betraktas således i beskattningshänseende inte som pensionsförsäkring utan som kapitalförsäkring. Dessa bestämmelser föreslås bli tillämpliga fr. o. m. 1970 års taxering. För försäkringar som meddelats före den 1 januari 1969 föreslås äldre bestämmelser gälla om den avtalade premiebetalningen upphört före nämnda dag. Vidare föreslås möjlighet till dispens från de nya bestämmelserna för vissa utlänningar m. fl.

Förslaget är motiverat av ett under senare tid ökande intresse för denna försäkringsform som är ägnad att leda till skatteflykt.

**Förslag**  
till  
**Lag**  
om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas, att punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

**Anvisningar**

till 31 §.<sup>1</sup>

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1. Med pension — — — — — eller annorledes.

<p>Med pensionsförsäkring förstås försäkring, enligt vilken icke skola utgå andra försäkringsbelopp än</p>	<p>Med pensionsförsäkring förstås försäkring, som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse, om andra försäkringsbelopp icke skola utgå än</p>
--	--

1) ålderspension, utgående — — — försäkringen upphör.

Ålderspension, som — — — anses skälig.

Med efterlevandepension — — — personer leva.

Såsom efterlevandepension — — — vara pensionsförsäkring.

Vid tillämpningen — — — vid omgifte.

Kapitalbelopp, som — — — av efterlevandepensionen.

Skall enligt — — — — — halvt år.

Med kapitalförsäkring — — — av försäkring.

Innehåller avtal — — — en kapitalförsäkring.

Kan livförsäkring, — — — Kungl. Maj:t.

Försäkring, vilken — — — dess ingående.

Premiefrielseförsäkring skall — — — som huvudförsäkringen.

För att — — — — — med tjänst.

Till livränta — — — — — fortsatta bestånd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970. Äldre bestämmelser gäller vid 1969 års taxering samt vid eftertaxering för år 1969 eller tidigare år.

2. Försäkring som före den 1 januari 1969 meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse och som enligt äldre bestämmelser varit att anse som pensionsförsäkring skall fortfarande anses som sådan försäkring, om hela premien för försäkringen i enlighet med försäkringsavtalet i dess lydelse den 31 december 1968 betalats senast sistnämnda dag.

Skall premie för försäkringen i enlighet med försäkringsavtalet i dess lydelse den 31 december 1968 betalas även efter utgången av år 1968 anses försäkringen den 1 januari 1969 uppdelad på en pensionsförsäkring och en

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1967: 665.

kapitalförsäkring. Såsom pensionsförsäkring anses därvid sådan del av försäkringen som svarar mot premie som i enlighet med försäkringsavtalet i dess lydelse den 31 december 1968 betalats eller skolat betalas före den 1 januari 1969.

3. Om särskilda skäl föreligger, kan riksskattenämnden på ansökan förklara att försäkring, som meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse och som enligt äldre bestämmelser varit att anse som pensionsförsäkring, fortfarande skall anses som sådan försäkring. Förklaring som nyss nämnts får meddelas endast om ansökan gjorts antingen av här i landet bosatt utländsk medborgare, som tecknat sådan försäkring före eller under sin bosättning i Sverige eller av svensk medborgare som, efter att under minst tre år i följd icke ha varit bosatt här i landet och under sådan tid tecknat försäkringen, bosätter sig i Sverige.

Har riksskattenämnden meddelat förklaring som avses i närmast föregående stycke kan försäkringen icke övergå till kapitalförsäkring.

Ansökan hos riksskattenämnden avseende försäkring som tecknats innan försäkringstagaren bosatt sig här i landet skall göras senast den 31 december året efter det år under vilket försäkringstagaren bosatt sig här eller, om bosättningen här skett före 1968 års utgång, senast den 31 december 1970. Har försäkringen tecknats under tid då försäkringstagaren är bosatt här i landet, skall ansökan göras senast den 31 december året efter det år under vilket försäkringen tecknats.

Mot riksskattenämndens beslut i fråga som avses i denna punkt får talan ej föras.

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 24 ok-  
tober 1969.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *beskattning av viss pensionsförsäkring* och anför.

### Inledning

Vissa skattskyldiga här i landet har under senare år visat ökat intresse för pensionsförsäkring (P-försäkring) i utländska försäkringsanstalter. Detta gäller främst skattskyldiga med betydande skattepliktig inkomst. Man har valt att teckna försäkringarna i sådana utländska anstalter som inte driver försäkringsrörelse inom landet och ej heller har vederbörligt tillstånd att driva sådan rörelse. Försäkringspremien, som ofta erläggs i form av engångspremie, avser i regel så stort belopp att inte oväsentliga delar av dessa skattskyldigas deklarerade inkomster tas i anspråk för premiebetalning och därmed för en i beskattningshänseende avdragsgill kostnad. En sådan utveckling måste från beskattningssynpunkt möta erinringar. Mot rätten till avdrag för erlagd premie för P-försäkring i inländsk såväl som utländsk anstalt svarar nämligen i princip skatteplikt för pension m. m. som utfaller på grund av försäkringen. En beskattning av försäkringsersättningen i enlighet med denna princip sker i regel utan svårigheter. Komplikationer kan emellertid uppstå om en här skattepliktig ersättning utbetalas av en utländsk anstalt som inte driver försäkringsrörelse i Sverige och ej heller är skyldig att lämna kontrolluppgifter till svensk skattemyndighet. Motsvarande gäller i fråga om försäkring som visserligen meddelats av svensk eller utländsk anstalt med försäkringsrörelse här i landet men i sådan anstalts utomlands bedrivna rörelse.

P-försäkring här i landet meddelas emellertid i regel i svensk försäkringsanstalts inhemska rörelse eller i utländsk försäkringsanstalts svenska rö-

relse. I normalfallet föreligger då i beskattningshänseende inga svårigheter med hänsyn till sambandet mellan avdragsrätt och skattskyldighet. Försäkringstagaren, som är skattskyldig i Sverige, medges avdrag för premie och utfallande pension m. m. beskattas här. Nuvarande skattebestämmelser kan emellertid också i detta fall utnyttjas på ett sätt som från allmän synpunkt inte är tillfredsställande. När pensionen m. m. utbetalas kan försäkringstagaren nämligen ha överflyttat sin bosättning från Sverige till utlandet. Han kan då likaså på grund av frånvaron av kontrolluppgifter tänkas undgå den utomlands lagstadgade beskattningen.

Mot denna bakgrund har en promemoria (Stencil Fi 1969: 9) upprättats inom finansdepartementet med förslag till ändrade skatteregler på området. Förslaget innebär att en livförsäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse alltid skall anses som kapitalförsäkring (K-försäkring) i beskattningshänseende. Någon rätt till avdrag för premie såsom för P-försäkringspremie finns då inte och belopp som utfaller på grund av försäkringen skall inte inkomstbeskattas. I fråga om P-försäkring som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse utmynnar promemorian också i förslag om ändring. Förslaget innebär att försäkringen skall anses som K-försäkring, helt eller delvis, om den som är ersättningsberättigad på grund av försäkringen inte är bosatt i Sverige.

De föreslagna bestämmelserna bör enligt promemorian gälla fr. o. m. 1970 års taxering, dock med vissa övergångsregler.

Över promemorian har yttranden avgivits av kammarrätten, försäkringsinspektionen, riksskattenämnden, centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, Sveriges riksbank, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Kooperationens pensionsanstalt, Svenska personal-pensionskassan, Försäkringsbolaget pensionsgaranti, Utländska försäkringsbolags förening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges arbetsledareförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges grossistförbund, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges industriförbund och Skånes handelskammare.

Flertalet remissinstanser motsätter sig inte förslaget att försäkring som avser pension och som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse i beskattningshänseende skall anses som K-försäkring och inte som P-försäkring. Man avstyrker emellertid i flera fall förslaget att detta skall gälla även P-försäkring som meddelas i samband med tjänst.

Mot förslaget att P-försäkring som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse skall anses som K-försäkring i beskattningshänseende, om ersättningsberättigad inte är bosatt i Sverige, reser remissinstanserna däremot starka invändningar. För egen del finner jag frågan om beskattning av P-försäkring som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse

böra ytterligare övervägas. I det följande behandlar jag sålunda endast beskattningen av P-försäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse.

## Gällande skatterätt

### Huvudprinciperna

I beskattningshänseende indelas livförsäkring fr. o. m. år 1951 i P-försäkring och K-försäkring. För äldre livförsäkring gäller särskilda övergångsbestämmelser som anger bl. a. när försäkringen är att anse som P-försäkring.

Helt skilda principer gäller för beskattningen av P-försäkring resp. K-försäkring. Principiellt sett innebär reglerna för P-försäkring i kommunal-skattelagen (1928: 370), KL, att försäkringstagaren och inte försäkringsanstalten blir beskattad för vad som erlagts i form av premier och för ränta på dessa. Beskattningen sker när pension eller annat belopp på grund av försäkringen faller ut. Tekniskt tillgår denna beskattning så att försäkringstagaren åtnjuter avdrag för den del av sin skattepliktiga inkomst som tas i anspråk för premie för P-försäkring. Försäkringsanstalten är inte skattskyldig vare sig för inbetalda sådana premier eller för avkastningen av dessa under den tid anstalten omhänderhar förvaltningen. Skattskyldighet inträder i stället för försäkringstagaren när han uppbär ersättning på grund av försäkringen. Ersättningen utgör skattepliktig inkomst för honom allteftersom den blir tillgänglig för lyftning. Efter avdrag för försäkringsanstaltens omkostnader m. m. består utfallande ersättning av inbetalad premie och upplupen ränta på denna.

I fråga om K-försäkring innebär beskattningsreglerna att både försäkringstagaren och försäkringsanstalten träffas av skatten på försäkringen. Försäkringstagaren saknar i princip rätt till avdrag för erlagd premie. Den del av hans skattepliktiga inkomst som används för premiebetalning blir därför beskattad hos honom. Försäkringsanstalten är skattskyldig för avkastning av inbetalda premier som anstalten förvaltar och gör räntebärande. En fullständig inkomstbeskattning har därför skett när en K-försäkring utfaller. Sådan försäkringsersättning är följaktligen vid taxering för inkomst skattefri för mottagaren. Från förmögenhetsskatten bortses såväl här som i det följande.

Den beskattningsmetod som kommer till användning i fråga om P-försäkring kan sägas inta en särskilt gynnad ställning i förhållande till vad som gäller vid K-försäkring. Metoden innebär nämligen att försäkringstagaren kan uppnå en jämnare fördelning mellan olika beskattningsår av sin beskattningsbara inkomst. Han kan på så sätt motverka effekten av progressiviteten hos den statliga inkomstskatten. Denna fördel förstärks ytterligare genom rätten till avdrag också för engångspremie. En annan och mera speciell fördel ligger vidare däri att betalningen av den skatt som belöper på inkomst

motsvarande erlagd premie och ränta på premiebeloppet uppskjuts utan att det allmänna gottgör sig någon form av uppskovsränta.

I sammanhanget bör nämnas att också den beskattningsmetod som tillämpas vid K-försäkring kan anses förmånlig för försäkringstagaren. Visserligen har han ingen rätt till avdrag för erlagd premie men kan å andra sidan i många fall komma i åtnjutande av viss skattefri ränta på sparat kapital. Detta sammanhänger med att den ränteskatt försäkringstagaren själv skulle haft att betala på ett sparkapital motsvarande erlagd premie ofta skulle ha överstigit den ränteskatt som försäkringsgivaren erlägger på premien. Detta gäller vid större försäkringar även med hänsyn till schablonavdraget i förvärvskällan kapital. Beskattningsförmånen kommer försäkringstagaren till godo i form av skattefri ersättning som är större än som annars skulle kommit i fråga.

Självfallet kräver ett system med två så skilda metoder för beskattning av livförsäkring som reglerna för P- resp. K-försäkring en klar gränsdragning i skattelag. I KL har denna gränsdragning skett genom att lagen anger alla de fall där P-försäkring skall anses föreligga (punkt 1 av anvisningarna till 31 §). När en livförsäkring inte kan hänföras till något av dessa fall är försäkringen att anse som K-försäkring. KL ger även särskilda regler för blandad P- och K-försäkring.

#### Rätten till avdrag för P-försäkringspremie

Premien för P-försäkring är, bortsett från vissa undantagsfall, alltid avdragsgill för försäkringstagaren (försäkringens ägare). Denna avdragsrätt gäller oavsett om premien betalas i form av engångspremie eller på annat sätt. Det saknar vidare betydelse för avdragsrätten om den försäkringsanstalt som meddelat försäkringen är svensk eller utländsk eller om anstalten driver försäkringsrörelse här i landet eller ej. Vad som krävs är i princip att försäkringstagaren är skattskyldig till inkomstskatt här, att premien verkligen erlagts och att försäkringen uppfyller de krav KL uppställer för att den skall anses som P-försäkring.

P-försäkring kan avse försäkring som är tagen i samband med tjänst eller utan sådant samband. Är försäkringen tagen i samband med tjänst behandlas avdragsrätten för den försäkrade i princip enligt KL på samma sätt som rätten till avdrag för andra kostnader för tjänsteintäktens förvärvande (33 § 1 mom.). I fråga om annan P-försäkring återfinns bestämmelserna om rätt till avdrag för premie bland reglerna om allmänna avdrag (46 § 2 mom. första stycket 2). Här sägs att skattskyldig som varit bosatt i landet under hela beskattningsåret får åtnjuta avdrag bl. a. för erlagd premie under beskattningsåret för sådan P-försäkring som inte tagits i samband med tjänst och som ägs av den skattskyldige själv eller hans make eller hans omyndiga barn.

För att P-försäkring skall anses tagen i samband med tjänst krävs (punkt

1 av anvisningarna till 31 §) att skyldighet enligt anställningsavtalet föreligger för arbetstagaren att ha sådan försäkring. Föreligger inte sådan skyldighet kan en P-försäkring ändå räknas som tagen i samband med tjänst, nämligen om premierna för försäkringen skall betalas av arbetsgivaren eller av denne och arbetstagaren gemensamt.

Rätten till allmänt avdrag för premie för P-försäkring (46 § 2 mom. första stycket 2) är som nämnts knuten till försäkringens ägare. Försäkringstagaren är ägare till dess han frånhänt sig äganderätten till någon annan. Även om förmånstagare till försäkringen är insatt och oberoende av om förmånstagareförordnandet kan återkallas eller ej har försäkringens ägare sålunda rätt till avdrag för erlagd premie.

Har den skattskyldige varit bosatt här i landet endast under en del av beskattningsåret föreskriver KL (46 § 2 mom. tredje stycket) att avdraget får åtnjutas endast i den mån det belöper på sådan del av beskattningsåret.

De nu redovisade bestämmelserna om allmänt avdrag för premie för P-försäkring gäller emellertid som antytts inte undantagslöst. Enligt KL (punkt 1 av anvisningarna till 46 §) medges nämligen inte avdrag för premie för P-försäkring när utgiften för premien är att betrakta som sådan levnadskostnad som inte är avdragsgill enligt 20 § KL. Som exempel anges i anvisningspunkten premie för P-försäkring av hembiträde.

I KL (46 § 2 mom. andra stycket) finns vidare en bestämmelse som begränsar avdragsrätten i ett speciellt fall. Det gäller skattskyldig som under beskattningsåret haft att erlagga sjömansskatt. Sådan skattskyldig får göra avdrag för premie för P-försäkring som inte tagits i samband med tjänst endast i den mån hänsyn vid beräkningen av sjömansskatten inte tagits till premie.

#### **Skatteplikten för utfallande pension m. m.**

Som redan framhållits svarar mot rätten till avdrag för premie för P-försäkring skatteplikt för utfallande försäkringsersättning. Skatteplikten i fråga om ersättningen, bl. a. pension, avser både försäkring som tagits i samband med tjänst och utan sådant samband. Enligt KL likställes rätt till pension med tjänst (31 § andra stycket) och pensionen hänförs till intäkt av tjänst (32 § 1 mom. första stycket). Härigenom beskattas pension på samma sätt som periodiskt understöd och därmed jämförlig periodisk intäkt. Det är sålunda den som mottar och uppbär pensionen som är skattskyldig för denna. Skattskyldigheten kan därför gälla försäkringens ägare eller, i förekommande fall, förmånstagare.

Det kan dock förekomma fall där förmånstagare till P-försäkring uppbär ersättningen före försäkringstagarens död. Omständigheterna kan då vara sådana att försäkringstagaren inte skulle ha varit berättigad till avdrag för motsvarande belopp såsom för periodiskt understöd eller för omkostnad i förvärvskälla. För sådana fall föreskriver KL (53 § 4 mom.) att försäkrings-



tagaren och inte förmånstagaren skall vara skattskyldig för ersättningen. Detsamma gäller den som efter försäkringstagaren fått förfoganderätten till försäkringen.

Som intäkt av tjänst räknas inte bara pension som utgått på grund av P-försäkring utan även exempelvis vinstandel, återbäring eller belopp som uppbärs vid återköp av försäkringen (32 § 1 mom. andra stycket).

#### Gränsdragningen mellan P- och K-försäkring

Av KL (punkt 1 av anvisningarna till 31 §) framgår som nyss nämnts att livförsäkring som meddelats efter den 31 december 1950 och som inte är P-försäkring är att anse som K-försäkring. Försäkring som enligt KL skall anses som P-försäkring får inte avse andra försäkringsbelopp än följande.

1. Ålderspension som utgår högst så länge den försäkrade lever.
2. Invalidpension som utgår högst så länge den försäkrade är arbetsförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga.
3. Efterlevandepension.
4. Kapitalbelopp som är förenat med ålders-, invalid- eller efterlevandepension och som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller försäkringen upphör.

Ålderspension får inte börja utgå vid lägre ålder än 55 år om inte lägre pensionsålder kan anses skälig med hänsyn till den försäkrades yrke eller andra omständigheter, exempelvis varaktig arbetsförmåga. En ålderspension kan vara antingen livsvarig eller temporär. Är den temporär måste den för att räknas som ålderspension utgå under minst fem år eller — i fråga om pension som upphör tidigast då den försäkrade fyller 63 år — under minst ett och ett halvt år.

I försäkringsavtal som omfattar invalidpension får inskrivas att pensionen skall vara temporär. Även denna pension måste emellertid då utgå under minst fem år efter det arbetsförmågan inträtt.

Som efterlevandepension på grund av försäkring räknas i beskattningshänseende sådan pension som efter den försäkrades död utgår högst så länge viss person eller vissa personer som anges i försäkringsavtalet lever. Skall en sådan efterlevandepension enligt försäkringsavtalet upphöra eller nedsättas viss tid efter den försäkrades död får denna tid inte understiga fem år. Efterlevandepension kan således vara antingen livsvarig eller temporär i minst fem år.

Ålderspension, invalidpension och efterlevandepension som utformats enligt de nämnda bestämmelserna kan betecknas som i beskattningshänseende »rena» P-försäkringar. Det förekommer emellertid även att försäkring som avser pension kan innehålla villkor av innebörd att pensionen skall utgå under ett visst garanterat antal år efter den försäkrades död och oberoende av viss pensionstagares liv. Den ersättningsberättigade behöver inte vara namngiven utan endast angiven, exempelvis »mina barn».

Sådan försäkring med garanti anses som P-försäkring avseende efterlevandepension om en rad i KL (punkt 1 av anvisningarna till 31 §) uppställda förutsättningar är uppfyllda. Pensionen kallas i detta fall försörjningsränta. P-försäkring som innefattar försörjningsränta får enligt uttrycklig bestämmelse inte återköpas.

En P-försäkring kan innehålla utfästelse inte endast om pension utan även om visst kapitalbelopp. Detta belopp får då inte överstiga det sammanlagda årsbeloppet av den avtalade ålders- eller invalidpensionen, ökat i förekommande fall med det högsta årliga beloppet av efterlevandepension till make.

Meddelas en livförsäkring som en kombinerad P- och K-försäkring skall den uppdelas på de båda försäkringsslagen. Uppdelningen skall i första hand ske med ledning av försäkringsvillkoren. En sådan uppdelning kan dock emellanåt vara omöjlig och får då i stället göras enligt särskilda bestämmelser.

Möjlighet finns för försäkringstagare att i försäkringsavtal om P-försäkring, för vilken premiebetalningen skall vara fullgjord inom fem år från det avtalet ingicks, genom särskilt förbehåll få försäkringen hänförd till kategorin K-försäkring (punkt 1 av anvisningarna till 31 §). Ett försäkringsavtal kan också ändras så, att en P-försäkring helt eller delvis övergår till K-försäkring. Belopp som svarar mot premiereserven för K-försäkringen och övriga tillgodohavanden på grund av denna försäkring vid ändringstillfället skall då i beskattningshänseende anses som sådant belopp som utbetalts på grund av P-försäkring (första stycket punkt 10 av anvisningarna till 32 §). Beloppet är således skattepliktigt.

#### Utomlands bosatt ersättningsberättigad

En kortfattad redogörelse bör även ges för vissa skattskyldighetsregler som gäller när mottagaren av pension på grund av försäkring inte är bosatt i Sverige.

Enligt KL (53 § 1 mom.) är fysisk person som inte är bosatt i Sverige likväl skattskyldig här i landet för vissa slag av inkomster om annat ej följer av ingångna dubbelbeskattningsavtal (72 §). Beträffande pension på grund av försäkring föreligger sådan skattskyldighet här när pensionen utgår enligt lagen (1968: 381) om allmän försäkring. Denna skattskyldighet oberoende av bosättning torde stå i överensstämmelse med internationell skatterätt. I flera dubbelbeskattningsavtal som under senare år ingåtts mellan Sverige och andra länder har nämligen överenskommit att utbetalarstaten skall ha beskattningsrätten till pensioner inom socialförsäkringens ram. Principen torde sammanhänga med att sådana pensioner har offentlig-rättslig karaktär.

I fråga om andra tjänstepensioner på grund av försäkring gäller likaså enligt KL (53 § 1 mom.) skattskyldighet i Sverige i den mån förmånen uppburits härifrån eller förvärvats genom verksamhet här. För sådana fall före-

skrivs emellertid i flertalet dubbelbeskattningsavtal att den som uppbär förmånen och inte är bosatt här i landet skall beskattas där han är bosatt. Det sistnämnda gäller också om försäkringen inte är tagen i samband med tjänst och oberoende av om försäkringsgivaren är svensk eller utländsk försäkringsanstalt.

### Departementspromemorian

#### Allmänna synpunkter

Mot bakgrunden av gällande skattebestämmelser om rätt till avdrag för premie för P-försäkring och skattskyldighet för ersättning på grund av sådan försäkring behandlas i departementspromemorian vissa fall av skatteflykt. Resonemanget utgår från sambandet mellan avdragsrätten och skattskyldigheten. Det måste enligt promemorian anses otillfredsställande och ofta från allmän synpunkt direkt stötande att vissa skattskyldiga kan tillgodoföra sig betydande avdrag för premie för P-försäkring och därefter undvika att beskattning sker av den utfallande försäkringsersättningen. I promemorian understryks att åtgärder bör vidtas för att komma till rätta med detta problem. Den skatteflykt det här gäller möjliggörs genom att här i landet skattskyldig tar P-försäkring i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Bl. a. ställer det sig då ofta svårt att avgöra i vad mån P-försäkringen verkligen uppfyller de i KL uppställda kraven på en sådan försäkring. Skattemyndigheterna är i sådant hänseende avsevärt bättre ställda när fråga är om försäkring som meddelas här i landet. I normalfallet tecknar också den som är skattskyldig här P-försäkring i sådan svensk eller utländsk försäkringsanstalt som driver försäkringsrörelse här. Sådan rörelse drivs i överensstämmelse med svensk lag och står under tillsyn av svensk myndighet, försäkringsinspektionen. I fråga om sådan försäkring saknas i regel också skatteflyktsmotivet, särskilt som försäkringarna till större delen är tagna i samband med tjänst.

För den alldeles övervägande delen av P-försäkring, såväl i som utan samband med tjänst, gäller sålunda att sambandet mellan rätten till premieavdrag och skattskyldighet för försäkringsersättning upprätthålls. I promemorian framhålls som nämnts risken för att så inte är fallet när P-försäkring meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse åt någon som är skattskyldig här i landet. Under förutsättning att svensk skattemyndighet kan avgöra att P-försäkringen uppfyller kraven enligt punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL och att premien är betald samt — i fråga om försäkring som inte tagits i samband med tjänst — att försäkringen ägs av försäkringstagaren, hans make eller hans omyndiga barn medges emellertid premieavdrag. Oavsett om den på grund av försäkringen ersättningsberättigade är bosatt i Sverige eller utomlands när ersättningen utfaller, torde man dock därefter från svensk sida i åtskilliga fall inte kunna räkna med någon

följande skattebehandling av försäkringen, dvs. ingen effektiv beskattning av ersättningen.

Är den ersättningsberättigade inte bosatt här i landet skall han nämligen endast i undantagsfall beskattas här för utfallande ersättning på grund av försäkringen. Även om beskattning i princip skall ske där försäkringstagaren är bosatt finns det anledning att ställa sig tveksam till effekten i verkligheten. Försäkringen kan ju vara tagen i annat land än det, där den ersättningsberättigade bosätter sig. I sådant fall torde kontrolluppgift avseende ersättningen inte komma skattemyndigheten i sistnämnda land till handa. Risk finns således då att ersättningen undgår beskattning inte bara här i landet utan också utomlands.

Väljer den ersättningsberättigade att stanna i Sverige när ersättningen på grund av försäkringen utfaller och att således vara skattskyldig här för denna ersättning finns likaledes risk för skattebortfall. Inte heller i detta fall får — bortsett från vissa undantagsfall — skattemyndigheten nämligen någon kontrolluppgift som avser ersättningen.

Ett speciellt skäl att teckna P-försäkring utomlands ligger i det förhållandet, att en sådan försäkring kan återköpas. Försäkringstagaren tillgodoför sig först premieavdrag och har därefter möjligheten att återköpa försäkringen skattefritt. I fråga om svensk P-försäkring föreligger endast i rena undantagsfall rätt till återköp. Vissa arrangemang av skatteskal torde också vara möjliga i samband med belåning av utländsk P-försäkring.

Med hänsyn härtill ställs i promemorian frågan vilka skäl som i olika situationer kan tänkas inverka på valet av försäkringsanstalt. Självfallet kan, framhålls det i promemorian, inte påstås att skattesynpunkter alltid är avgörande när den som är skattskyldig här i landet väljer att teckna P-försäkring utomlands. En utländsk försäkringsanstalt som inte driver försäkringsrörelse här kan kanske meddela försäkring på villkor som i det särskilda fallet alldeles oavsett skattefrågan framstår som förmånliga och avgörande för just den ifrågavarande försäkringstagaren. Möjligheten att välja den valuta i vilken pension enligt försäkringsavtalet skall utbetalas torde sålunda med rätt eller orätt tillmätas en inte oväsentlig betydelse i detta sammanhang. Svensk eller utländsk här verksam försäkringsanstalt synes nämligen betala ut ersättning på grund av P-försäkring här i landet i svensk valuta. Häremot står emellertid, och detta bör understrykas, att de här verk samma anstalterna ger den försäkrade fullständig trygghet. En sådan förmån torde inte ges utomlands i motsvarande mån. Personlig eller annan särskild bindning av något slag kan dock tänkas i speciella fall väga över till den utländska anstaltens förmån även om försäkringen objektivt sett skulle vara sämre. Skattesynpunkter på valet av försäkringsanstalt kan därför också i sådana fall spela en underordnad roll.

Delta gäller i än högre grad exempelvis när här i landet bosatt försäkringstagare tecknat P-försäkring innan han flyttat hit. Försäkringen följer

honom och han fullgör sin avtalade premiebetalning även efter inflyttningen. Möjligen kan situationen i undantagsfall vara den att en utomlands bosatt försäkringstagare som ämnar stanna i Sverige endast ett fåtal år tecknar en P-försäkring i utländsk anstalt i samband med sin avresa till Sverige i akt och mening att utnyttja gällande svenska skatteregler.

Promemorians resonemang leder emellertid fram till att övervägande skäl talar för en omprövning av KL:s regler om beskattning av P-försäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Omprövningen bör gälla såväl P-försäkring som är tagen i samband med tjänst som annan P-försäkring.

För att ge ytterligare bakgrund redovisas i promemorian även vissa utländska avdragsregler och svenska valutautförelser.

### Rätten till premieavdrag i vissa länder

För att få driva försäkringsrörelse här i landet krävs att försäkringsgivaren erhållit vederbörligt tillstånd av Kungl. Maj:t eller att rörelsen drivs i enlighet med särskild författning. I beskattningshänseende är rätten till avdrag här i landet emellertid oberoende härav. Avdrag medges sålunda även för premie för P-försäkring i utomlands bedriven försäkringsrörelse.

Den översikt av avdragsrätten i vissa länder som ges i promemorian visar, beträffande först de skandinaviska länderna, att rätten till avdrag i *Finland* liksom hos oss är oberoende av om P-försäkringen är tecknad i finsk eller utländsk anstalt. Även i *Danmark* är avdragsrätten oberoende av om P-försäkringen är tecknad i dansk eller utländsk anstalt. Som förutsättning för avdrag gäller i Danmark endast att vissa i lag angivna villkor skall vara uppfyllda. I praktiken förekommer emellertid ytterst sällan P-försäkring som är tecknad i utländsk anstalt. Anledningen är att premiebetalning till utlandet endast kan ske med nationalbankens (den danska riksbanken) samtycke och att sådant endast ges i undantagsfall och under speciella förhållanden. De danska bestämmelserna om avdragsrätt oberoende av om anstalten är dansk eller utländsk diskuteras emellertid f. n.

I Norge finns däremot redan nu i regel avdragsrätt endast om P-försäkringen är tecknad i sådan försäkringsanstalt som har tillstånd att driva försäkringsrörelse i landet eller i annan pensionsinrättning som är försäkringstekniskt uppbyggd och godkänd. Efter ansökan kan dock i särskild ordning och efter prövning godkännas att försäkring som är tecknad i utländsk anstalt jämställs med norsk P-försäkring.

I fråga om Västeuropa finns i *Belgien* avdragsrätt endast om försäkringsavtalet slutits inom landet. Vidare skall premierna inbetalas till en försäkringsanstalt som har sitt hemvist eller sitt huvudkontor i Belgien eller till ett kontor som en utländsk anstalt disponerar i Belgien. Liknande är förhållandet i *Frankrike*. Visserligen finns ingen rätt till avdrag för

premier för sådan försäkring som närmast motsvarar vår P-försäkring. Däremot gäller rätt till avdrag för premie för viss annan försäkring endast under förutsättning att försäkringen är tecknad i fransk eller utländsk anstalt med koncession i Frankrike. Också i *Luxemburg* krävs för rätt till avdrag att den försäkringsanstalt som meddelat försäkringen har vederbörligt tillstånd att driva försäkringsrörelse i landet. Motsvarande gäller i *Spanien*. Rätt till avdrag för premie för P-försäkring finns i *Västtyskland* under vissa förutsättningar. Bl. a. gäller att försäkringen skall ha meddelats av försäkringsanstalt med vederbörligt tillstånd att driva försäkringsrörelse i landet. I *Österrike* krävs likaså för rätt till avdrag att försäkringsgivaren är koncessionerad inom landet.

Däremot görs i *Italien*, *Nederländerna* och *Schweiz* beträffande rätten till avdrag för P-försäkring eller försäkring som närmast liknar sådan försäkring i princip ingen skillnad med hänsyn till försäkringsgivarens hemvist. Motsvarande gäller i *Storbritannien* i fråga om P-försäkring medan man för rätt till avdrag för premie för K-försäkring — sådan avdragsrätt föreligger — kräver att försäkringsgivaren har koncession i landet avseende försäkringsrörelse.

Utanför Europa gäller i *Kanada* att avdragsrätt föreligger för premierna endast när P-försäkringen är tecknad i en anstalt som har koncession i landet. I *USA* slutligen är premier för P-försäkring avdragsgilla under särskilda förutsättningar. Avdragsrätten är emellertid oberoende av försäkringsanstaltens hemvist.

#### Premiebetalning till försäkringsanstalt i utlandet

En av förutsättningarna för rätt till avdrag för P-försäkringspremie är som nämnts att premien inbetalts till försäkringsgivaren. Är försäkringen tecknad i utomlands bedriven försäkringsrörelse kan försäkringstagaren betala premien med tillgångar som han kan ha tillgängliga i utlandet. I regel torde premiebetalning emellertid ske genom överföring från Sverige till den utländska anstalten av premiens belopp. Det blir då fråga om sådan valutautförsel som riksbanken övervakar. Därmed finns också vissa möjligheter att genom valutabestämmelser reglera premieutbetalningen från Sverige.

I promemorian ges en kortare redogörelse för de i sammanhanget aktuella valutabestämmelserna. Redogörelsen utmynnar i antagandet att riksbankens möjligheter att hindra en från olika synpunkter ej önskvärd premiebetalning till utlandet i viss mån torde vara begränsade. Sverige har nämligen i fråga om bl. a. utförsel av livförsäkringspremier utan reservation godtagit bestämmelserna i OECD:s liberaliseringskod angående »invisible transactions». Detta kan i internationella sammanhang ha tolkats som ett principiellt godtagande i och för sig också av en P-försäkring med utpräglat sparmoment och av en till följd därav hög premie.

## Förslaget

I promemorian framhålls att den gjorda översynen av bestämmelserna om beskattning av P-försäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse endast syftar till åtgärder som kan fånga upp sambandet mellan premieavdrag och skattskyldighet för utfallande försäkringsersättning. Med enbart denna begränsade målsättning saknas anledning att frångå de nuvarande huvudprinciperna för beskattning av livförsäkring. Härtill kommer att uppdelningen i beskattningshänseende av sådan försäkring kan anses som en från beskattningssynpunkt tillfredsställande anordning i och för sig. På bl. a. en sådan uppdelning bygger också de resonemang som förs i den till 1969 års höstriksdag avlämnade prop. 1969:120 med förslag till ändrade bestämmelser om försäkringsanstalternas beskattning. Dessa huvudprinciper bör därför enligt vad som anförs i promemorian bibehållas. En ändring av beskattningsreglerna för den här aktuella P-försäkringen skulle då tekniskt sett kunna begränsas till att innebära endast en förskjutning av gränsen mellan P- och K-försäkring.

Den P-försäkring som berörs av en sådan gränsförskjutning avser självfallet inte försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller enligt annan särskild författning, dvs. försäkring av offentligrättslig natur. Intresset i promemorian är i stället knutet både till frivillig P-försäkring som tagits i samband med tjänst och till sådan P-försäkring utan samband med tjänst. En lagstiftning som syftar till att hindra skatteflykt på här diskuterade områden bör därför omfatta försäkring såväl i som utom tjänsten. Skulle endast försäkring utom tjänsten beaktas lämnas enligt vad som framhålls i promemorian kryphål öppna även i fortsättningen genom fåmansbolagens möjligheter att utnyttja utländsk tjänstepensionsförsäkring.

I promemorian diskuteras vidare i vad mån nya bestämmelser på området bör omfatta alla sådana här i landet skattskyldiga som kan tillgodoföra sig avdrag för P-försäkring i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Det finns nämligen åtskilliga fall där andra motiv än skatteskäl bestämt valet av försäkringsanstalt. Här märks kanske främst hitflyttade utlänningar och svenskar med lång utlandsvistelse som före inflyttning och bosättning här i landet tecknat P-försäkring utomlands. Även i dessa fall föreligger emellertid objektivt sett risk för skattebortfall när försäkringsersättning utbetalas. Detta talar för att enhelliga regler bör gälla oavsett omständigheterna i det enskilda fallet. Ett annat skäl härför är att skattemyndigheten på så sätt kan undvika en besvärlig gränsdragning med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet mellan i och för sig likartade P-försäkringar. En lagändring bör därför enligt vad som framhålls i promemorian gälla alla här i landet skattskyldiga som tar P-försäkring i utomlands bedriven försäkringsrörelse.

Kommer en utlänning eller utlandssvensk hit under sådana förhållanden att han blir skattskyldig här i landet, bör han således enligt promemorian såväl beträffande rätt till avdrag för försäkringspremie som i fråga om skattskyldighet och skattefrihet för utfallande försäkringsersättning behandlas enligt samma bestämmelser som andra här i landet skattskyldiga. Det bör sålunda kunna godtas att skattefrihet för utfallande försäkringsersättning föreligger om rätt till premieavdrag inte finns vid taxering här i landet. Hur avdragsrätten utomlands är utformad saknar då betydelse. Som jämförelse anges i promemorian att en hit inflyttad som kanske aldrig åtnjutit avdrag för premie för P-försäkring redan enligt gällande rätt kan bli skattskyldig här i landet för utfallande ersättning på grund av försäkringen.

Mot bakgrunden av bl. a. de här redovisade synpunkterna föreslås i promemorian som den mest praktiska och enklaste lösningen, att all P-försäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse i beskattningshänseende skall anses som K-försäkring. De nuvarande huvudprinciperna för beskattning av försäkringstagare och försäkringsanstalter lämnas härigenom oberörda. Innehörden av förslaget är att premie för sådan försäkring inte är avdragsgill vid taxering för inkomst här i landet och att ersättning som utfaller på grund av försäkringen inte blir inkomstbeskattad här. Alla livförsäkringar som tas i utomlands bedriven försäkringsrörelse kommer följaktligen om förslaget genomförs att anses som K-försäkring vid beskattning här i landet. Detta gäller således även i förekommande fall sådan försäkring som svenska och utländska här verk samma försäkringsanstalter meddelar i utomlands bedriven försäkringsrörelse.

En följd av förslaget är vidare, understryks det i promemorian, att utlänning eller utlandssvensk som har en i utlandet tagen P-försäkring och efter inflyttning till Sverige och bosättning här får ersättning på grund av försäkringen inte blir skattskyldig här i landet för denna. Detta är en formell följd av att försäkringen anses som K-försäkring men bör även ses mot bakgrunden av att någon kontrolluppgift i regel inte kommer från utlandet, oavsett om skattskyldighet föreligger för ersättningen eller inte.

Med den föreslagna lösningen måste KL:s definition på begreppet P-försäkring ändras så, att sådan försäkring anses föreligga endast om försäkringen meddelats i här i landet bedriven försäkringsrörelse.

#### **Ikraftträdandet**

I promemorian föreslås att de nya bestämmelserna skall bli tillämpliga fr. o. m. 1970 års taxering. Alla försäkringar som tecknats efter den 31 december 1968 skall enligt förslaget bedömas efter de nya reglerna. För äldre försäkringar där premiebetalningen avslutats före den 1 januari 1969 före-



slås emellertid att nuvarande bestämmelser skall gälla också i fortsättningen.

Särskilda övergångsbestämmelser föreslås dock för sådan äldre försäkring, för vilken premiebetalningen inte avslutats före den 1 januari 1969. Försäkring anses i detta fall den 1 januari 1969 uppdelad på en P-försäkring och en K-försäkring. Den del av försäkringen som svarar mot de premier som före den 1 januari 1969 enligt försäkringsavtalet förfallit till betalning anses som P-försäkring. För denna del gäller äldre bestämmelser. Detta innebär endast att utfallande ersättning är skattepliktig eftersom premieavdrag redan åtnjutits. Den andra delen av försäkringen anses däremot som K-försäkring. Rätt till premieavdrag föreligger då inte och motsvarande del av den totala ersättningen på grund av försäkringen blir skattefri.

### Dispensregel

Är försäkringstagaren utländsk här i landet skattskyldig medborgare föreslås i promemorian en dispensregel för den händelse premiebetalningen inte avslutats före den 1 januari 1969. Riksskattenämnden skall då efter ansökan av försäkringstagaren kunna besluta att nuvarande bestämmelser skall få tillämpas på hela försäkringen. Särskilda skäl skall då föreligga.

### Remissyttrandena

De hörda statliga remissinstanserna godtar med undantag av kammarrätten en lagändring av den föreslagna typen. Man hyser emellertid delade meningar om den räckvidd en sådan lagändring bör få. Även i fråga om den tidpunkt från vilken de föreslagna bestämmelserna bör tillämpas är man av olika mening men motsätter sig i princip retroaktivitet.

Kammarrätten anser sig sålunda inte kunna godta promemorieförslaget. En lagstiftning i enlighet med förslaget skulle komma att strida mot den pågående utvecklingen mot en fri arbetsmarknad i Europa och en fri internationell konkurrens. Beträffande konsekvenserna för de skattskyldiga av ett genomförande av de föreslagna bestämmelserna vill kammarrätten framhålla att i princip helt lika pensioner kan komma att beskattas på olika sätt. En i utlandet bosatt person som har försäkring i utländsk anstalt får under tid då han har tjänstgöring här i landet ej avdrag för sina premier. Han kan emellertid komma att beskattas för belopp som utfaller då han återutflyttat. Å andra sidan blir en person som varit bosatt utomlands och där erhållit avdrag för premier ej beskattad för pension som utfaller under tid då han är bosatt i Sverige. Kammarrätten pekar på andra vägar som enligt kammarrättens mening leder till en godtagbar lösning. Bl. a. skulle så-

lunda såsom ett villkor för att en i utlandet tecknad försäkring skall godkännas som P-försäkring kunna förutsättas att försäkringsavtalet skulle innehålla en förbindelse. Denna skulle garantera att kontrolluppgift lämnas till svensk myndighet då pension utbetalas.

Beträffande övergångsbestämmelserna finner kammarrätten det ej ha anförts tillräckliga skäl för en retroaktiv tillämpning av bestämmelserna. Kammarrätten hänvisar i detta sammanhang till riksbankens spärr mot valutautförelse.

*Försäkringsinspektionen* tillstyrker däremot lagförslaget med hänsyn till önskemålet att stävja missbruk av gällande rätt till avdrag för P-försäkringspremie och med hänsyn till att något effektivt fungerande generellt handräckningssystem länderna emellan inte kan sägas föreligga. Emellertid har i lagförslaget, framhåller inspektionen bl. a., under övergångsbestämmelserna tagits in viss dispensmöjlighet för utländsk medborgare som vid lagens ikraftträdande är bosatt här i landet. Enligt inspektionens mening kan även andra fall tänkas uppstå där särskilda skäl föreligger för dispens. Sålunda kan ifrågasättas om inte dispensmöjligheten bör utsträckas till att avse även sådan P-försäkring som medförs av utlänning som framgent bosätter sig i Sverige oavsett tidpunkten för försäkringens tecknande. Även för svenska medborgare med P-försäkring som tagits i tjänsten i utländska bolag kan det i liknande situationer måhända synas skäligt att en dispensmöjlighet hålls öppen.

Beträffande ikraftträdandet anser inspektionen med hänsyn till att lagförslaget framlagts så sent under år 1969, att de nya reglerna bör tillämpas tidigast fr. o. m. den 1 oktober 1969.

Ej heller *riksskattenämnden* motsätter sig en inskränkning i den nuvarande rätten till avdrag för premie på grund av P-försäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Enligt riksskattenämndens mening bör denna inskränkning dock under inga förhållanden omfatta sådan P-försäkring som tagits i samband med tjänst. Endast härigenom synes det vara möjligt att undvika de mest påtagliga olägenheterna med förslaget. Riksskattenämnden framhåller emellertid att den föreslagna lagstiftningen ändå kommer att få ej önskvärda konsekvenser. Man för här liknande resonemang som kammarrätten och pekar därefter bl. a. på det fall då en i utlandet bosatt person — svensk eller utlänning — ordnat sin pensionsfråga på det naturliga sättet att där teckna en P-försäkring. I ett sådant fall försvårar en slopad avdragsrätt för premier för dylik försäkring en flyttning till Sverige före den tidpunkt då premierna slutbetalts. Om vederbörande likväl flyttar till Sverige och bibehåller den i utlandet tecknade försäkringen inträffar den situationen, att avdragsrätt inte erhålls för premierna under tiden för bosättningen i Sverige men att utfallande belopp efter en eventuell återflyttning till det andra landet blir beskattade där.

Beträffande tidpunkten för ikraftträdandet anser riksskattenämnden i lik-

het med kammarrätten, att de nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 januari 1970 och tillämpas första gången vid 1971 års taxering. Vidare ställer sig riksskattenämnden tveksam till den föreslagna uppdelningen av redan tecknad P-försäkring. En skattskyldig kan ha tecknat en P-försäkring i en utomlands bedriven försäkringsrörelse och avtalat att premien skall erläggas under exempelvis 20 år. Försäkringen kan med utgångspunkt från att premierna är avdragsgilla ha tecknats på ett belopp som är relativt högt i förhållande till den skattskyldiges årsinkomst. Han kan vid lagens ikraftträdande ha betalat premier under några år. I ett sådant fall kan en uppdelning bli ödesdiger för den skattskyldiges ekonomi om försäkringsanstalten inte godtar att premieinbetalningarna avbryts utan vidhåller försäkringsavtalets betalningsregler.

*Centrala folkbokförings- och uppbordsnämnden* har ingen erinran mot lagförslaget mot bakgrunden av de synpunkter som nämnden har att beakta. Även *länsstyrelsen i Örebro län* tillstyrker förslaget.

*Länsstyrelsen i Malmöhus län* finner det värdefullt att frågan om avdrag för premier och beskattning av pensioner hänförliga till P-försäkringar utretts. Med hänsyn till riksbankens otillräckliga möjligheter att i det långa loppet hindra inte önskvärda premiebetalningar till utlandet torde vidare enligt länsstyrelsens mening en ändring av beskattningsreglerna vara ganska brådskande. Det är också av värde från blivande försäkringstagares synpunkt att så snart som möjligt få klargjort konsekvenserna av att välja utländska försäkringsföretag.

Beträffande övergångsbestämmelserna ifrågasätter dock även länsstyrelsen i Malmöhus län om inte ikraftträdandet lämpligen skulle kunna uppskjutas till 1971 års taxering. Ett sådant uppskov skulle medföra den fördelen att skattskyldiga inte försätts i en situation som de inte hade anledning räkna med när premien erlades och medel för skatt reserverades. Tiden för eventuellt återköp under innevarande beskattningsår av försäkringen (eller den del som motsvarar under året erlagd premie) synes länsstyrelsen väl knapp.

*Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser en lagändring motiverad och gör ingen erinran mot den föreslagna lösningen. Beträffande övergångsbestämmelserna framhåller dock även denna länsstyrelse att det synes tveksamt om förändringen bör medföra, att sådan P-försäkring i utländsk anstalt, som tecknats före årsskiftet 1968/69 och för vilken premieinbetalning pågår efter detta årsskifte, skall uppdelas på en P-försäkringsdel och en K-försäkringsdel. Det är enligt länsstyrelsens mening svårt att överblicka om inte en sådan lagstiftning går längre än som egentligen är betingat av de motiv som ligger bakom lagförslaget.

Även *länsstyrelsen i Stockholms län* tillstyrker den föreslagna lagändringen, dock med viss begränsning. Den lösning som föreslås i promemorian om att generellt hänföra P-försäkringarna till K-försäkringar kan länssty-

relsen sålunda inte tillfullo biträda. Länsstyrelsen anser nämligen att de föreslagna bestämmelserna skall begränsas till att omfatta endast P-försäkringar som i utomlands verksam försäkringsanstalt tecknats av person som är bosatt här i landet. Med en sådan begränsning anser länsstyrelsen att man i allt väsentligt uppnår vad man eftersträvar. Att undanta de utländska utfallande pensionerna över lag från beskattning hos här bosatta personer innebär nämligen, framhåller länsstyrelsen, att man inte tar vara på en i Sverige enligt internationell skatterätt tilldelad beskattningsrätt och därigenom skapar ett vakuum av skattefrihet.

Även *Sveriges riksbank* tillstyrker promemorieförslaget. Riksbanken framhåller att det i utlandet bildats ett flertal institut som betecknar sig som försäkringsanstalter men som ej är försäkringsanstalter i traditionell mening utan snarare allmänt penningförvaltande institut. Riksbanken har i ett uppmärksammat fall reagerat mot ett sådant i Liechtenstein domicilierat institut, CEPA, men åtskilliga andra exempel finns där omständigheterna torde vara sådana att mera ingående undersökningar skulle leda till att instituten i fråga borde i skattesammanhang fränkännas karaktär av försäkringsanstalt. Genom att sådana institut bildats och verkar vid sidan av erkända utländska försäkringsinstitut blir det vid taxeringen en mycket besvärlig uppgift att avgöra vilka institut som skall anses ha sådan karaktär att betalning till dem kan förtjäna beteckningen försäkringspremie. Svårigheter av denna karaktär är alltså ett mycket starkt skäl för en reform där en sådan prövning blir överflödigt.

Försäkringsorganisationerna och försäkringsanstalterna pekar i sina yttranden över promemorian på andra tänkbara lösningar än den föreslagna för att åstadkomma en riktigare beskattning av den utländska P-försäkringen. Man motsätter sig också allmänt att nya bestämmelser skall tillämpas redan år 1969.

*Svenska försäkringsbolags riksförbund* instämmer i promemorians uttalanden i de delar som avser riktigheten och nödvändigheten av att upprätthålla den i lag stadgade principen för beskattning av P-försäkringar. Mot avdragsrätt för premier skall sålunda svara skattskyldighet för utfallande belopp. Förbundet anser också att tillfredsställande garantier bör finnas för att sådan skattskyldighet fullgörs. Det i promemorian framlagda förslaget skulle emellertid få en protektionistisk effekt och skulle därigenom strida såväl mot den näringspolitiska inriktningen på fri internationell konkurrens som mot strävandena att applicera OECD:s liberaliseringskod på försäkringsverksamheten. Detta anser riksförbundet inte önskvärt. Garantier för att utfallande belopp beskattas skulle kunna tillgodoses genom att Sverige träffar handräkningsavtal med andra länder beträffande skyldighet att avlämna kontrolluppgifter. Riksförbundet utvecklar dessa synpunkter vidare och framhåller liksom exempelvis riksskattenämnden att man som förutsätt-

ning för rätt till premieavdrag och som en komplettering till handräckningsavtal även skulle kunna kräva garanti av den utländska försäkringsanstalten gentemot svensk skattemyndighet att inte återköpa eller belåna P-försäkring eller ändra dess karaktär av sådan försäkring.

Riksförbundet understryker vidare att det allmänt får anses gälla enligt svensk rättsuppfattning att de som omfattas av lagstiftning skall kunna vidtaga civilrättsliga dispositioner i förlitande på att de vid tidpunkten för dispositionerna gällande bestämmelserna skall komma att gälla för avtalet. Det skulle leda till besvärande rättsosäkerhet om medborgarna inte kunde lita på att gällande lag skulle bli bestämmande ens för det år varunder visst avtal ingåtts. Sådana avtal kan i regel inte ändras eller anpassas till retroaktiv lagstiftning. Och i vart fall ändras förutsättningarna för avtalet. Riksförbundet avstyrker därför under alla förhållanden att annan dag för ändrade bestämmelser tillämpas än dagen för lagstiftningens ikraftträdande.

*Svenska personal-pensionskassan* (SPP) understryker att den föreslagna lagändringen inte bör göras tillämplig på P-försäkring som tagits i samband med tjänst. SPP ger olika exempel på verkningarna av förslaget i denna del, som emellertid redan framgått av min föregående redogörelse. I övrigt instämmer SPP i de synpunkter som framförts av Svenska försäkringsbolags riksförbund. Även *Försäkringsbolaget pensionsgaranti* och *Utländska försäkringsbolags förening* ansluter sig till riksförbundets synpunkter. Ej heller *Kooperationens pensionsanstalt* anser att P-försäkring som meddelas i samband med tjänst bör omfattas av den föreslagna lagändringen.

*Folksam* tillstyrker lagförslaget till den del detta innefattar slopad rätt till avdrag för försäkringspremie. Däremot bör försäkringen också i fortsättningen behålla sin karaktär av P-försäkring, även om den meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Eftersom sådan försäkring enligt förslaget skall utgöra K-försäkring skall pension som utbetalas från en anstalt ej beskattas i Sverige. Försäkring tecknad i utländsk anstalt skulle med andra ord uteslutas ur P-försäkringsbegreppet. *Folksam* ansluter sig i fråga om detta spörsmål till den uppfattning som redovisats av länsstyrelsen i Stockholms län och för vilken jag tidigare redogjort. Den önskade effekten beträffande avdragsrätten ernås således enligt *Folksam*s mening enklast genom en bestämmelse om att avdragsrätt endast föreligger för premier som erläggs i försäkringsanstalt som erhållit koncession att bedriva försäkringsrörelse i Sverige.

För att bereda rättvisa åt seriösa försäkringstagare anser *Folksam* vidare att någon möjlighet till dispens bör finnas, exempelvis beträffande sådan försäkring som medförs av en till Sverige inflyttad person. Sådan person kommer ofta inte i åtnjutande av de pensionsförmåner som erbjuds stationära invånare, i varje fall inte i samma utsträckning. I övergångsbestämmelserna föreslås, fortsätter *Folksam*, ett dispensförfarande för försäkring som tagits av utländsk medborgare, vilket framstår som välmotiverat, sär-

skilt med tanke på att det f. n. torde finnas omkring 200 000 utlänningar som arbetar på den svenska arbetsmarknaden. Som minst lika välmotiverat framstår emellertid för Folksam att en svensk som tjänstgjort i utlandet i många år bereds möjlighet att, när han återvänder till Sverige, fullfölja en i utlandet tecknad P-försäkring.

Ej heller enligt Folksams mening bör lagförslaget ges retroaktiv tillämpning.

Också arbetsmarknadsorganisationerna är positiva till åtgärder i syfte att öppna till möjligheterna till skatteflykt. Man ställer sig emellertid tveksam och i ett fall, nämligen *Sveriges akademikers centralorganisation*, direkt avvisande mot den föreslagna lösningen som, menar man, kommer att slå alltför generellt. Detta gäller främst med avseende på den utländska arbetskraft som är verksam i Sverige och som har utländsk P-försäkring liksom i fråga om utlandssvenskar som också har sådan P-försäkring. I bägge fallen är det då i regel fråga om tjänstepensionsförsäkring. Man ifrågasätter också i något fall förslaget att de nya bestämmelserna skall tillämpas retroaktivt.

LO delar uppfattningen att man bör stävja den skattemässigt betingade överföringen till utländska försäkringsanstalter av P-försäkringar. Där emot anser LO det inte vara onaturligt att personer som tillfälligt eller mera varaktigt tar arbete i annat land har utländska P-försäkringar. Dessa kommer tvärtom troligen att öka i antal såvida inte skattereglerna som sådana framtvingar en avveckling. Om en regel införs som innebär att utländsk försäkring inte betraktas som P-försäkring i avdragshänseende anser LO det rimligt att den föreslagna dispensmöjligheten efter prövning av riksskattenämnden byggs ut till att gälla inte endast utlänningar utan också svenska medborgare i vissa situationer. LO ifrågasätter vidare om inte P-försäkringspremier till anstalter i de nordiska länderna under alla omständigheter kan göras avdragsgilla. Regler härom skulle kunna kompletteras med ömsesidiga avtal om utbetalningsavisering. LO förordar att förslaget utreds ytterligare. Man önskar även att frågan om ett system för ömsesidigt utbyte av kontrolluppgifter mellan olika länder utreds snarast.

TCO tillstyrker promemorieförslaget med viss tvekan. Man framför i stort sett samma synpunkter som LO. Det kan sålunda enligt TCO:s uppfattning ifrågasättas om förslaget att slopa avdragsrätten för P-försäkringar i utlandet är den bästa lösningen. Visserligen kommer Sverige då att i viss mån anpassa sig till förhållanden som flera andra industriländer har, men fortfarande kommer det att finnas skilda system i olika länder, vilket inte kan betraktas som tillfredsställande från den enskilde arbetstagarens synpunkt. Inte minst med tanke på den sannolikt ökande internationaliseringen av arbetsmarknaden borde man i stället från svensk sida söka skapa

ett enhetligt system inom OECD:s ram för skattebehandlingen av P-försäkring, varigenom också kontrollfrågan kunde lösas. Även utan ett sådant enhetligt system skulle, anser TCO, kontrollproblemen i och för sig kunna lösas genom den typ av handräckningsavtal som Sverige nu har med några länder.

SAF anser liksom exempelvis riksskattenämnden, SPP och Kooperationspensionsanstalt att de föreslagna bestämmelserna bör modifieras så, att P-försäkring som tagits i tjänsten inte berörs. SAF framhåller att praktiska och ekonomiska skäl i vissa fall gör det mest ändamålsenligt att trygga anställdas pensionering genom en P-försäkring i utländsk anstalt. För avdragsrätt för erlagda premier förutsätts i vissa länder att försäkringen tecknats i en försäkringsanstalt som har koncession i det egna landet. Det är naturligt för utländska dotterbolag till svenska företag att då de utnyttjar arbetskraft från Sverige lösa pensionsfrågan för dessa anställda på samma sätt som för övriga, nämligen genom försäkring i det land där dotterbolaget driver sin verksamhet. SAF framhåller vidare att det helt övervägande antalet sådana anställda återvänder till Sverige och är bosatta här då pensionen börjar utbetalas. Det ter sig då enligt SAF:s mening tämligen onaturligt att just sådana pensioner skall undantas från beskattning i Sverige. Om förslaget genomförs, fortsätter SAF, skulle följden helt naturligt bli att de svenskar som tjänstgör utomlands under nu angivna förhållanden kommer att kräva att deras pension tryggas genom P-försäkring tagen i utländsk försäkringsanstalt och inte genom pension direkt från arbetsgivaren. Arbetsgivarna kan knappast stå emot ett sådant krav och deras möjligheter att välja det mest ändamålsenliga alternativet blir därför i praktiken begränsade. Liknande synpunkter framförs av *Sveriges arbetsledareförbund*.

Näringslivets organisationer intar i sina yttranden en kritisk hållning till promemoriaförslaget. Man pekar på de enligt remissinstansernas mening olämpliga verkningarna av förslaget på här sysselsatta utlänningar och på hemvändande utlandssvenskar. Vidare vänder man sig mot förslaget om retroaktiv tillämpning av de nya bestämmelserna.

*Sveriges lantbruksförbund* hänvisar i sitt yttrande till ett utlåtande av *Lantbrukets skattedelegation*. Delegationen anser att ett genomförande av förslaget skulle leda till påtagliga orättvisor. Åtskilliga försäkringstagare som från utlandet kommer till Sverige med utomlands tagna P-försäkringar skulle inte kunna få premieavdrag, trots att försäkringarna tagits utan tanke på skatteflykt. Å andra sidan skulle utfallande pension där premieavdrag redan åtnjutits i många fall bli skattefria. Delegationen bestrider inte att en översyn av avdragsrätten för premier för utomlands tagen P-försäkring är motiverad. Man anser emellertid att tillräcklig hänsyn då bör tas till de nämnda grupperna av försäkringstagare.

*Sveriges industriförbund* åberopar liknande synpunkter och anser liksom SAF att skattereglerna inte får utformas så att de försvårar det internationella utbytet av arbetskraft. Förbundet understryker vidare starkt att avsaknaden av kontrolluppgifter inte utgör skäl för ändring av de materiella rättsreglerna om beskattning av P-försäkring. I likhet med flera andra remissinstanser anser man att kontrollfrågan bör lösas och att detta bör ske genom internationella avtal. Skulle en lösning emellertid ske i linje med promemoriaförslaget yrkar förbundet bestämt på att P-försäkring som tagits i samband med tjänst undantas från tillämpningen. Man anser vidare att det inte finns något skäl att låta de nya bestämmelserna få retroaktiv verkan. Också *Sveriges grossistförbund* instämmer i de synpunkter som Industriförbundet framfört. Liknande synpunkter kommer slutligen till uttryck i yttrandet från *Skånes handelskammare*.

### Departementschefen

Inkomstbeskattningen av livförsäkring — kapital- och pensionsförsäkring — sker i Sverige efter endera av två principer. Enligt den ena medges principiellt inte avdrag för premien. I så fall beskattas inte utfallande belopp. Denna metod gäller för kapitalförsäkring (K-försäkring). Den andra principen tillämpas för pensionsförsäkring (P-försäkring). Här har den skattskyldige rätt till avdrag för försäkringspremien. Mot detta svarar skatteplikt för den ersättning som utfaller på grund av försäkringen. Bestämmelserna gäller oberoende av om försäkringen tecknats i svensk eller utländsk försäkringsanstalt. För att säkerställa beskattningen av utfallande P-försäkringsbelopp gäller vidare för svensk försäkringsanstalt att taxeringsmyndigheterna genom s. k. kontrolluppgift skall underrättas om varje utbetalning på grund av försäkringen. Från utländsk försäkringsanstalt erhålls i regel inte motsvarande besked.

Det är mot denna bakgrund man har att se det förhållandet att vissa här i landet skattskyldiga i ökande omfattning tecknar P-försäkring i försäkringsanstalt som inte driver försäkringsrörelse i Sverige. Avdragsrätten, som gäller såväl engångspremie som annan premie, kan då utnyttjas vid beskattningen här trots den stora risken att den i princip skattepliktiga försäkringsersättningen inte kommer att beskattas. Det kan med andra ord bli fråga om en form av skatteflykt.

Avsaknaden av kontrolluppgift från utländsk försäkringsanstalt kan möjliggöra skatteflykt också i form av skattefritt återköp av utländsk P-försäkring. Möjlighet till återköp saknas i fråga om P-försäkring här i landet, om man bortser från rena undantagsfall. Det bör tilläggas att om den ersättningsberättigade väljer att lämna sin bosättning i Sverige innan försäkringsersättningen utfaller, förlorar Sverige beskattningsrätten. En effektiv be-



skattning i det nya bosättningslandet kan utebli på grund av myndigheternas bristande kännedom om försäkringen. Särskilt gäller detta om bosättningen sker i ett annat land än det i vilket försäkringsanstalten driver sin försäkringsrörelse.

Liknande situationer uppkommer om försäkringstagaren antingen som förmanstagare insätter någon som inte är skattskyldig i Sverige för försäkringsersättningen eller överlåter äganderätten till försäkringen på sådan person.

I en promemoria som utarbetats inom finansdepartementet föreslås att rätten till avdrag för premie för P-försäkring som meddelas i utomlands bedriven försäkringsrörelse avskaffas. Detta avses skola ske så, att sådan försäkring i beskattningshänseende behandlas som K-försäkring. Innebörden är också att utfallande ersättning på grund av försäkringen blir skattefri. Någon skillnad görs inte om försäkringen är tagen i samband med tjänst eller utan sådant samband.

Enligt promemorieförslaget skall de nya bestämmelserna gälla fr. o. m. 1970 års taxering och tillämpas på försäkring som tecknats efter den 31 december 1968. För försäkring som visserligen tecknats tidigare men för vilken premiebetalning pågått efter utgången av år 1968 föreslås särskilda övergångsbestämmelser. Dessa innebär att sådan försäkring skall uppdelas på en P- och en K-försäkring.

Slutligen föreslås i promemorian en dispensregel som skall gälla övergångsvis för här i landet bosatt utlänning med utomlands tecknad P-försäkring. Dispensregeln ger sådan utlänning möjlighet att fortfarande få försäkringen betraktad som P-försäkring.

Förslaget har vid remissbehandlingen blivit föremål för delade meningar. Allmän enighet råder visserligen om angelägenheten av att förhindra skatteflykt men åsikterna går isär beträffande medlen att nå detta syfte.

Innan jag går närmare in på detaljerna i förslaget vill jag redovisa min allmänna inställning till detta och min uppfattning beträffande några av de invändningar som vissa remissinstanser gjort.

Remissinstanserna har genomgående ingen erinran mot den nuvarande skattemässiga uppdelningen som sådan på P-försäkring och K-försäkring. Man ansluter sig sålunda till uppfattningen i promemorian att beskattningen av livförsäkring i princip är ändamålsenligt ordnad. Liksom i promemorian framhålls emellertid av remissinstanserna att det måste anses stötande från rättvisesynpunkt och principiellt oriktigt om beskattningen av ersättningen på grund av de i sammanhanget aktuella utländska P-försäkringarna uteblir. Å andra sidan framhålls att den föreslagna lagstiftningen i sin generella utformning drabbar utländska P-försäkringar som inte tagits i skatteflyktsavsikt. För t. ex. utländska medborgare med tillfälligt arbete här är det fullt naturligt att ha en sådan P-försäkring.

Jag delar uppfattningen att beskattningen av livförsäkringar är ändamåls-

enligt ordnad i Sverige och är fullt medveten om att ett ingrepp i denna lagstiftning, som i och för sig fungerar väl, från flera synpunkter inte är önskvärd. För det första har den föreslagna åtgärden karaktär av undantag vilket alltid komplicerar både tillämpning och författningstext. Viktigare är emellertid att ingrepp av denna typ svårligen kan ske utan att fall, som egentligen inte avses skola träffas, också drabbas. För lagstiftaren gäller det att bedöma om ingreppet ändå måste ske för att stävja förekommande missbruk. Enligt min mening är ett snabbt och effektivt ingripande absolut nödvändigt för att stoppa den mer eller mindre organiserade skatteflykt som förekommer beträffande de utländska P-försäkringarna. Kan syftet inte uppnås på annat sätt är i detta fall även tämligen drastiska åtgärder försvarbara.

Några remissinstanser framhåller att syftet med lagstiftningen kan nås med enklare medel. Man tänker på möjligheten för Sverige att genom s. k. handräckningsavtal med andra länder få tillgång till kontrolluppgifter från utländska försäkringsföretag. Härigenom skulle, menar man, det svenska beskattningsanspråket kunna upprätthållas. Jag vill då först erinra om att vårt land sedan länge driver en intensiv verksamhet i fråga om internationella skatteavtal. Verksamheten utmynnar främst i avtal med andra länder för att undvika dubbelbeskattning. I själva verket är Sverige ett av de länder i världen som har de flesta sådana avtal. Verksamheten underlättas av att man på internationellt plan enats om vissa principer för avtalen. I viss utsträckning har Sverige också ingått handräckningsavtal med andra länder. Här är emellertid klimatet betydligt kärvare eftersom motsvarande överenskommelse om principerna för sådana avtal saknas. Detta innebär att möjligheten att lösa det föreliggande kontrollproblemet genom handräckningsavtal ter sig både mycket tidskrävande och oviss. Det kan t. ex. förmodas att det i vissa länder finns hinder i lagstiftningen eller annorledes mot att lämna kontrolluppgift till myndighet i annat land. Jag bedömer inte alternativet med handräckningsavtal som ett realistiskt medel mot den skatteflykt det här är fråga om, där som jag nyss nämnde ett snabbt ingripande är nödvändigt. Såsom helt verklighetsfrämmande anser jag tanken att problemet skulle kunna lösas genom att den utländske försäkringsgivaren lämnade svensk skattemyndighet önskade garantier mot missbruk av P-försäringen. Någon sanktion mot eventuellt avtalsbrott från försäkringsgivarens sida kan i praktiken inte åstadkommas.

En annan invändning är att Sverige genom den föreslagna lagstiftningen skulle bryta mot internationell praxis och försvåra utbytet av arbetskraft länderna emellan. Den föreslagna lagändringen ligger enligt min mening vid sidan om de frågor som berörs av OECD:s liberaliseringskod och gäller en rent intern svensk skattefråga. Som framgått av den lämnade redogörelsen för rätten till premieavdrag i vissa länder skiljs vidare utomlands på olika håll i avdragshänseende mellan inländsk och utländsk för-

säkringsrörelse. Härtill kommer att den föreslagna lösningen omfattar P-försäkring även i svensk försäkringsanstalts utomlands bedrivna försäkringsrörelse. Någon olikhet i konkurrenshänseende mellan de i utlandet verksamma svenska och utländska försäkringsanstalterna med hänsyn till svenska beskattningsregler är det alltså inte fråga om. Jag anser därför inte, som några remissinstanser, att internationella hänsyn skulle utgöra något hinder mot att genomföra förslaget.

Med det sagda tillstyrker jag en lagstiftning med i stort sett den föreslagna uppläggningsen.

I mitt nyss gjorda ställningstagande ligger att jag inte är beredd att som yrkats från flera håll begränsa lagstiftningen till P-försäkringar tagna utan samband med tjänst. Hos fåmansbolag kan nämligen inte minst av skatte-skäl intresse finnas för utländsk P-försäkring bl. a. av sådan anställd som också är aktieägare i bolaget. Risken för skatteflykt denna väg bedömer jag som stor mot bakgrunden av erfarenheterna beträffande de utländska P-försäkringarna.

Jag förordar således att livförsäkring som meddelas i utomlands bedrivna försäkringsrörelse alltid anses som K-försäkring vid beskattning här i landet. Detta betyder att avdrag för premie för försäkringen inte medges och att den ersättning som utfaller på grund av försäkringen är fri från inkomstskatt. Innebörden är vidare bl. a. att den som flyttar hit utifrån och har med sig en försäkring som utomlands betraktas som P-försäkring inte blir inkomstbeskattad för utfallande ersättning här i landet. Hos oss kommer försäkringen nämligen att anses som K-försäkring. Att som någon remissinstans synes mena ta detta till utgångspunkt för en linje som innebär att man begränsar förslaget till att avse endast sådan utländsk P-försäkring som tecknas av den som är bosatt här i landet, anser jag inte motiverat. Som jag nyss framhållit bör nämligen en lagändring som föreslås i det bestämda syftet att stoppa möjligheterna till skatteflykt av det speciella slag det här gäller inte samtidigt leda till att man frångår de i och för sig tillfredsställande huvudprinciperna för beskattningen på området. En försäkring bör sålunda enligt min mening anses som K-försäkring när den meddelas i utomlands bedrivna försäkringsrörelse, oberoende av försäkringstagarens bosättning. Att vi här i landet därigenom också nödgas avstå från att beskatta ett visst slag av periodiskt utfallande ersättning utgör endast en logisk följd av huvudprinciperna. Redan enligt gällande rätt är för övrigt ersättning på grund av K-försäkring skattefri även om den utgår i form av periodiska utbetalningar. Jag kan ej heller ansluta mig till den ståndpunkt vissa remissinstanser intar, nämligen att en eventuell dubbelbeskattning av P-försäkringen skulle utgöra hinder mot den föreslagna lösningen. Man syftar här på att ersättningsberättigad som är skattskyldig utomlands kan bli beskattad där för ersättningen, trots att premieavdrag inte medgetts vid tidigare taxering i Sverige. Också i detta fall finns emellertid anledning att jämföra med för-

hållandena enligt gällande rätt. Den som här i landet tar en K-försäkring som är avsedd att utfalla i rater kan sålunda utomlands råka i liknande belägenhet. Vidare kan den som från utlandet flyttar till Sverige bli beskattad här i landet för ersättning på grund av P-försäkring som utomlands inte medfört rätt till premieavdrag. Vår interna skatterätt torde inte kunna utformas så, att den fångar upp alla sådana fall. Det kan däremot bli en fråga att ta hänsyn till vid framtida förhandlingar om avtal för undvikande av dubbelbeskattning. I sammanhanget vill jag vidare erinra om vad jag förut framhållit, nämligen att en beskattning av ersättningen i verkligheten ofta uteblir som en följd av att kontrolluppgifter saknas.

F. n. kan det ofta vara svårt att avgöra om en utländsk försäkring verkligen uppfyller de krav som uppställs i KL för att försäkringen skall räknas som P-försäkring i beskattningshänseende. Denna svårighet försvinner om mitt förslag genomförs. Det har hittills också varit viktigt från beskattningssynpunkt att avgöra om det över huvud taget gäller en försäkring i en försäkringsanstalt och inte blott och bart en placering av kapital i ett penningförvaltande företag av annat slag. Denna fråga saknar emellertid större betydelse när det gäller K-försäkring.

Mitt förslag medför ändring endast av punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL. Lagrummet innehåller f. n. en definition av det skattemässiga begreppet P-försäkring som behöver utbyggas med en bestämmelse av innebörd att en livförsäkring för att anses som P-försäkring måste vara meddelad i här i landet bedriven försäkringsrörelse. För att få driva sådan rörelse krävs särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t. I vissa fall kan P-försäkring också meddelas här i landet med stöd av särskild författning. Någon av dessa förutsättningar måste vara uppfylld för att meddelad försäkring i beskattningshänseende skall kunna anses som P-försäkring.

Beträffande ikraftträdandet anser jag — trots att vissa erinringar av principiell karaktär kan resas däremot — att de nya bestämmelserna bör gälla fr. o. m. 1970 års taxering. Risken för skatteflykt under återstående del av år 1969 eller genom antedaterade försäkringsavtal är annars stor. Enligt min mening kan riksbankens temporära valutarestriktioner inte betraktas som något effektivt hinder mot premiebetalning utomlands. Vissa övergångsbestämmelser bör emellertid införas.

Nuvarande bestämmelser bör sålunda också i fortsättningen gälla för sådan P-försäkring som meddelats före den 1 januari 1969, om premiebetalningen till fullo erlagts före den dagen. Detta gäller endast om premiebetaling skett i enlighet med försäkringsavtalet i dess lydelse den 31 december 1968. Det får således inte vara fråga om betalning på grund av tilläggsavtal som kan ha upprättats i efterhand i syfte att söka kringgå de nu föreslagna bestämmelserna.

I fråga om försäkring som visserligen meddelats före den 1 januari 1969 men för vilken premiebetalningen i enlighet med avtalet i dess nyss nämnda lydelse inte avslutats senast den 31 december 1968, anser jag en speciell anordning motiverad. En sådan försäkring bör sålunda i enlighet med vad som anförts i promemorian uppdelas per den 1 januari 1969 på en P-försäkring och en K-försäkring. Till P-försäkringen skall då hänföras den del av försäkringen som svarar mot de före år 1969 erlagda premierna. Utfallande ersättning som belöper på denna del skall därför i princip beskattas enligt nuvarande bestämmelser. Avdrag har redan åtnjutits för premie på den delen av försäkringen, nämligen senast vid 1969 års taxering. Återstående del av försäkringen bör däremot anses som K-försäkring. Premieavdrag får sålunda inte göras för de premier som erläggs fr. o. m. 1969. Å andra sidan är utfallande ersättning som hänför sig till denna del skattefri. Om annan uppdelningsgrund inte står till buds i det aktuella fallet bör uppdelningen kunna ske efter förhållandet mellan beloppet av premie som erlagts före 1968 års utgång och beloppet av därefter erlagd premie. Jag förutsätter att försäkringsinspektionen i tveksamma fall skall kunna biträda skattemyndigheten.

Slutligen kan för vissa fall behövas en dispensregel av innebörd att en P-försäkring som meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse också i fortsättningen får behålla sin karaktär av P-försäkring. En dispensregel av övergångsnatur och med den nämnda innebörden föreslås i promemorian såvitt gäller här i landet bosatt utländsk medborgare med P-försäkring för vilken premiebetalning pågår efter utgången av år 1968. Många remissinstanser understryker emellertid att möjligheten till dispens bör omfatta även vissa andra kategorier försäkringstagare. Det finns sålunda två kategorier utlänningar för vilka en utländsk P-försäkring kan framstå som mest naturlig. Den ena kategorin innefattar sådana utlänningar som tecknat försäkringen före sin bosättning här i landet och den andra sådana som under sin bosättning i Sverige finner det mest ändamålsenligt att teckna försäkringen i sitt hemland. En tredje grupp försäkringstagare utgörs av svenska medborgare med utlandstjänst som under sin bosättning i utlandet tagit P-försäkring i utomlands bedriven försäkringsrörelse. För dem kan det framstå som rimligt att försäkringen får behålla sin karaktär av P-försäkring. Vidare anser flera remissinstanser att en dispensregel bör utformas så, att den blir gällande inte endast övergångsvis.

Som jag tidigare framhållit förordar jag att de nya bestämmelserna om utländsk P-försäkring bör omfatta också försäkring som tagits i samband med tjänst. Mot denna bakgrund anser jag mig böra tillgodose de synpunkter som talar för en utvidgad dispensmöjlighet. Det kan sålunda anses sannolikt att många utlänningar och svenskar med tjänstgöring utomlands funnit det mest ändamålsenligt eller, med tanke på omständigheterna, nödvän-

dig att teckna P-försäkring i utländsk anstalt. Det får anses rimligt att dessa försäkringstagare, när de arbetar i Sverige, är berättigade till avdrag för premie för sin P-försäkring på samma sätt som övriga här i landet skattskyldiga försäkringstagare för premie för sin svenska P-försäkring. I fråga om svenskar bör utlandsvistelsen emellertid för att beaktas ha pågått under minst tre år under förhållanden som inneburit att försäkringstagaren under samma tid lämnat sin bosättning i Sverige.

Möjligheten till sådan dispens bör gälla inte bara övergångsvis utan i fråga om försäkring som tecknats såväl före som efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Visserligen gäller i princip äldre bestämmelser oberoende av dispens i fråga om försäkring som tecknats före den 1 januari 1969. Förutsättning är emellertid att hela premien för försäkringen betalats före år 1969 i enlighet med det ursprungliga avtalet. Har så ej skett kan dispensregeln aktualiseras.

Det bör ankomma på riksskattenämnden att på ansökan av försäkringstagaren pröva om dispens skall meddelas. För bifall till ansökan fordras att särskilda skäl föreligger. Sådana skäl bör i fråga om här verksam utländsk medborgare anses föreligga om bosättningen i Sverige kan bedömas bli av mera begränsad varaktighet och om det framstår som naturligt att P-försäkringen inte tecknats i en här i landet bedriven försäkringsrörelse. Beträffande svensk medborgare åter bör för dispens krävas att den utländska P-försäkringen meddelats under försäkringstagarens bosättning utomlands och att denna försäkring med hänsyn till omständigheterna framstår som den naturliga lösningen av försäkringstagarens pensioneringsfråga.

Jag vill i sammanhanget även framhålla att försäkring som avses i medgiven dispens och som således skall anses som P-försäkring i fortsättningen skall behålla denna karaktär. Det saknar således betydelse om en utländsk här bosatt medborgare sedan dispens meddelats eventuellt skulle stanna här i landet och erhålla svenskt medborgarskap. Motsvarande gäller vid överlåtelse av försäkringen och vid annat förhållande av betydelse för vem som är berättigad på grund av försäkringen. Har dispens meddelats är utfallande försäkringsersättning sålunda alltid skattepliktig.

Ansökan om dispens skall göras hos riksskattenämnden senast den 31 december under året efter det år under vilket försäkringstagaren bosatt sig i Sverige eller tecknat försäkringen i fråga. Riksskattenämndens beslut i dispensärende bör inte kunna överklagas.

Jag förordar att bestämmelser i enlighet med dessa linjer införs som en särskild punkt i övergångsbestämmelser till de nya bestämmelserna.

### **Hemställen**

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Gunnel Anderson*

### **Innehållsförteckning**

	Sid.
Förslag till lag om ändring i KL .....	2
Inledning .....	4
Gällande skatterätt .....	6
Huvudprinciperna .....	6
Rätten till avdrag för P-försäkringspremie .....	7
Skatteplikten för utfallande pension m. m. ....	8
Gränsdragningen mellan P- och K-försäkring .....	9
Utomlands bosatt ersättningsberättigad .....	10
Departementspromemorian .....	11
Allmänna synpunkter .....	11
Rätten till premieavdrag i vissa länder .....	13
Premiebetalning till försäkringsanstalt i utlandet .....	14
Förslaget .....	15
Ikraftträdandet .....	16
Dispensregel .....	17
Remissyttrandena .....	17
Departementschefen .....	24
Hemställan .....	31